

*До 85-річчя від дня народження***ГАННА ВАЛЕНТИНІВНА ЄЛЬСЬКА**

15 жовтня 2025 р. виповнилося 85 років від дня народження доктора біологічних наук, професора, академіка НАН України, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки (1986), заслуженого діяча науки і техніки України (1998), директора Інституту молекулярної біології і генетики НАН України (2003–2019), почесного директора та радника при дирекції, головного наукового співробітника ІМБГ НАН України, члена президії Українського товариства генетиків і селекціонерів ім. М. І. Вавилова, одного з найвидатніших молекулярних біологів України Ганни Валентинівни Єльської.

Г. В. Єльська народилася 15 жовтня 1940 р. у Донецьку. Після закінчення 1963 р. Донецького медичного університету вступила до аспірантури Інституту біохімії АН УРСР. Потім працювала у цьому інституті молодшим науковим та науковим співробітником. У 1973 р. відділ, у якому вона працювала, переведено до складу Сектора молекулярної біології і генетики Інституту мікробіології і вірусології АН УРСР (нині — Інститут молекулярної біології і генетики НАН України). З тих пір працює в ІМБГ НАНУ, пройшовши шлях від старшого наукового співробітника (1973), завідувача відділу (1978), заступника директора з наукової роботи (1996), директора інституту (2003–2019) — до почесного директора, радника при дирекції та головного наукового співробітника ІМБГ НАН України (з 2019 р. дотепер).

Професор Г. В. Єльська є однією з основоположниць нового напрямку в молекулярно-біологічних дослідженнях — вивчення регуляції експресії геному у вищих еукаріотів на трансляційному рівні та ролі специфічних компонентів трансляційного апарату в його функціонуванні. У 1991 р. вона отримала диплом Державного комітету з винаходів та відкриттів СРСР за відкриття наукового явища функціональної адаптації тРНК. В останні роки під її керівництвом було виявлено просторову структуру одного з основних факторів біосинтезу білка у тварин, визначено відповідні відмінності від бактеріального аналога та функціональні особливості його канцерогенної форми.

Інший напрям діяльності Г. В. Єльської пов'язаний з молекулярною біоелектронікою та аналітичною біотехнологією. Фундаментальні дослідження взаємодії між біологічними макромолекулами та поверхнями електрохімічних перетворювачів заклали основу для розроблення новітніх біосенсорів — нового покоління аналітичних приладів для медичної діагностики, потреб біотехнології, харчової промисловості та охорони навколишнього середовища.

Ганна Валентинівна зробила також неоціненний внесок у заснування та розвиток в Україні таких наукових напрямів, як геноміка, молекулярна та клітинна біотехнологія, біоінформатика та біомедицина.

Одним з її найбільших досягнень як вченого та наукового стратега є участь ІМБГ НАН України у численних міжнародних проєктах та програмах, зокрема в рамкових

Ганна Валентинівна Єльська (до 85-річчя від дня народження)

програмах ЄС, завдяки чому Інститут став відомим, здобув репутацію надійного партнера у міжнародній співпраці, налагодив тісні зв'язки з видатними вченими світу.

Г. В. Єльська має практично всі наукові ступені та звання: кандидат біологічних наук (1968), доктор біологічних наук (1976), професор (1986), член-кореспондент НАН України (1988), дійсний член НАН України (1992), лауреат Державної премії України у галузі науки і техніки (1986), заслужений діяч науки і техніки України (1998). Її удостоєно багатьох державних та галузевих нагород: Почесної грамоти Верховної Ради України (2004), Золотої медалі Української федерації вчених (2005), Європейської відзнаки European Quality Award та диплому Європейської бізнес-асамблеї (2009), відзнаки НАН України «За наукові досягнення» (2010), орденів княгині Ольги III, II та I ступенів (2008, 2015, 2021), Ордена Андрія Первозваного III ступеня (2012), Подяки Прем'єр-міністра України за досягнення в розвитку вітчизняної науки (2013), Золотої медалі імені В. І. Вернадського НАН України за видатні досягнення в галузі молекулярної біології та біоелектроніки (2015), премії «Жінка України – 2016» у номінації «Наука та освіта» (2017) та ін.

Ганна Валентинівна є справжнім Вчителем для своїх численних послідовників, вона створила наукову школу, виростила цілу плеяду яскравих вчених, за її наукового керівництва захищено 6 докторських та 28 кандидатських дисертацій.

Науковий доробок Г. В. Єльської охоплює понад 420 наукових праць, зокрема 7 монографій, десятки авторських свідоцтв на винаходи та патентів.

Протягом усього свого наукового життя Ганна Валентинівна веде активну науково-організаційну та громадську роботу, успішно виконуючи обов'язки віцепрезидента Українського біохімічного товариства, голови експертної комісії МОН України з напрямку «Біологія»; голови Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських та докторських дисертацій при ІМБГ НАН України; голови (а нині — члена) вченої ради ІМБГ НАН України; голови Наукової ради НАН України з сенсорних систем і технологій; члена Комітету з присудження премій Кабінету Міністрів України за розробку та впровадження інноваційних технологій; члена Комітету державних премій України в галузі науки і техніки; члена Міжнародної ради з біотехнологій та біорізноманіття МААН; експерта Ради з питань науки і технологій МОН України з питань формування та виконання дер-

жавного замовлення на науково-технічну продукцію за пріоритетним напрямом розвитку науки і техніки «Біологія, біотехнології, харчування»; члена Ради з питань науково-технічного розвитку України; експерта Спільного комітету ЄС — Україна з питань науково-технічного співробітництва (JCSTC); керівника науково-технічної програми НАН України «Сенсорні системи для медико-екологічних та промислово-технологічних потреб: метрологічне забезпечення та експериментальна експлуатація»; керівника групи наукового забезпечення комплексної програми НАН України «Молекулярні та клітинні біотехнології для потреб медицини, промисловості та сільського господарства»; головного редактора (нині — члена редколегії) наукового журналу «Biopolymers and Cell», журналу «Вісник Українського товариства генетиків і селекціонерів» тощо.

15 жовтня 2025 року було проведено урочисте засідання вченої ради — конференція наукового колективу з нагоди 85-річчя Ганни Валентинівни Єльської — академіка НАНУ, професора, почесного директора ІМБГ НАНУ (фото). Колеги та учні поділилися особистими спогадами, тепло привітали та висловили глибоку вдячність Ганні Валентинівні.

Українська спільнота генетиків, біотехнологів і молекулярних біологів, а також колеги й друзі щиро вітають ювілярку та зичать їй довгих років, міцного здоров'я, натхнення, плідної творчості й нових наукових досягнень.

Хай, шановна Ганно Валентинівно, здійснюються всі Ваші мрії та задуми! Нехай Ваш життєвий шлях і надалі буде щедрим на світлі ідеї, багатим на нові звершення та сповненим благополуччя. З роси й води — на многії, щедрі та творчі літа!

*Президія Українського товариства генетиків
і селекціонерів ім. М. І. Вавилова*

*Колектив Інституту молекулярної біології
і генетики НАН України*

*Редколегія журналу «Вісник Українського
товариства генетиків і селекціонерів»*

*Редколегія збірника наукових праць
«Фактори експериментальної еволюції організмів»*

Ганна Валентинівна Єльська (до 85-річчя від дня народження)

Фото. Колектив ІМБГ під час урочистого засідання вченої ради — конференції з нагоди 85-річчя Ганни Валентинівни Єльської — академіка НАНУ, професора, почесного директора ІМБГ НАНУ.